

Література

1. Определитель высших растений Украины / [Д.Н. Добрачева, М.И. Котлов, Ю.Н. Прокудин и др.]; Редкол.: Ю.Н. Прокудин и др. – К.: Наукова думка, 1987. – 548 с.: ил.
2. Флора УРСР.: в 12-ти т. – К.: Вид-во АН УРСР, тт. 1-12, 1936-1965.

ФІТОТЕРАПЕВТИЧНА ДІЯ ДЕЯКИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН БОТАНІЧНОГО САДУ ПОЛТАВСЬКОГО ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ

Постоенко А.О.

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка

Незважаючи на бурхливий розвиток хімії і зростання кількості нових, дедалі ефективніших синтетичних лікарських препаратів, антибіотиків, лікарські рослини продовжують займати значне місце в арсеналі лікувальних засобів. Перевага рослинних ліків перед синтетичними полягає у тому, що вони є малотоксичними й при тривалому використанні не дають суттєвих побічних явищ, а їх хімічний склад подібний до організму людини. Тому виявлення нових місцезростань лікарських рослин та встановлення їх запасів є важливим завданням сьогодення.

Дія препаратів багатьох лікарських рослин поступова, м'яка, фізіологічна. Вона не призводить до негативних зрушень в організмі, а навпаки, сприяє вирівнюванню, нормалізації життєво важливих процесів, забезпечує організм вітамінами, мінеральними солями, амінокислотами, підтримує на оптимальному рівні обмін речовин [1].

На сьогоднішній день, кожна друга людина потерпає від хвороб шлунка та кишечника: гастриту, коліту, виразкової хвороби тощо. Основні причини виникнення шлунково-кишкових негараздів – це неправильне харчування та інфекційні враження, які спричинюють запалення шлунка та ерозії. Дуже шкідливим для функціонування кишково-шлункового тракту є й стрес, оскільки у разі його відразу звужуються судини, а відтак зменшується кровопостачання органів, унаслідок чого збіднюється живлення тканин. Що й є передумовою для виникнення гастриту, порушується травлення їжі, проходження її травним трактом, засвоєння, виведення продуктів відходів тощо.

Тому нашим завданням було з'ясувати, які рослини ефективно використовувати для лікування хвороб шлунково-кишкового тракту.

Нами було проведено дослідження на території ботанічного саду Полтавського національного педагогічного університету, за якими проаналізовано фітотерапевтичні властивості таких видів як *Althaea officinalis* L., *Valeriana officinalis* L., *Ononis arvensis* L., *Gaiendula officinalis* L., *Inula helenium* L., *Matrikapia chamomile* L., *Plantago major* L., *Helichrysum arenarium* L., *Quercus robur* L., *Polygonum aviculare* L., *Viburnum opulus*, *Hypericum perforatum* L., *Sorbus aucuparia* L., *Rosa majalis* Herrm, *Tilia cordata* Mill. Ці лікарські рослини покращують секрецію шлунка й апетит, нормалізують кислотність, посилюють жовчогінну дію, тонус жовчного міхура і зменшують в'язкість жовчі, усувають біль у животі тощо.

Препарати алтеї лікарської мають протизапальну та захисну дію на слизову оболонку шлунково-кишкового тракту. Застосовують при гастритах, виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки, плевриті, поносах, при пухлинах.

Галенові препарати валеріани лікарської мають седативну, спазмолітичну, гіпотензивну, жовчогінну дію. Застосовують при неврозах, неврастенії, гіпертонічній хворобі, гепатиті, спазмах мускулатури шлунко-

во-кишкового тракту, холециститі, тиреотоксикозі, мігрені, судомах, епілепсії, злоякісних пухлинах, набряках.

Нагідки лікарські мають протизапальні, бактерицидні, гіпотензивні, гепатопротекторні, спазмолітичні, сечогінні властивості. Застосовують при гастритах, виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, гіпертонічній хворобі, гепатиті, холециститі.

Препарати вовчуга характеризуються гіпотензивною, кардіотонічною, послаблюючою, сечогінною, протизапальною дією. Підвищують тонус і перистальтику кишечника, сприяють виведенню сечової кислоти. Застосовують при запорах, кровотечах, циститі, гіпертонічній хворобі, геморої, нирковокам'яній хворобі, простатиті, подагрі, порушеннях обміну речовин, фурункульозі, екземі.

Оман високий застосовують при гастриті, коліті, ентериті, жовтяниці, гепатиті, холециститі, метеоризмі, простатиті, виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, зобі, злоякісних пухлинах, нервових розладах, цукровому діабеті, набряках, як загальностимулюючий засіб.

Препарати подорожника великого застосовують при гастритах із зниженою кислотністю, відвар подорожника підвищує секрецію шлункового соку, багатого хлористоводневою кислотою. Використовують при виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, запальних процесах легень, сечового міхура, при раку шлунка, селезінки і легень.

Ромашка лікарська має жовчогінну дію, збуджує апетит, знімає спазми мускулатури шлунково-кишкового тракту, проявляє болетамувальні, заспокійливі властивості. Застосовують препарати ромашки при гастритах, гепатитах, холециститах, колітах, циститах, підвищеній кислотності шлункового соку, виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, злоякісних пухлинах, зобі, для обробки гнійних ран і виразок, примочок при кон'юнктивітах, дерматиті [3].

Препарати цмину піскового сприяють підвищенню кислотності шлункового та панкреатичного соків, мають антибактеріальну, спазмолітичну, протизапальну дію, посилюють секрецію залоз шлунка і підшлункової залози, проявляють сечогінну активність.

Дубову кору використовують при хворобах шлунка, колітах, проносах, рахіті, шлункових кровотечах, захворюваннях нирок. Сушені жолуді, очищені від лушпиння і потовчені на порошок, вживають як послаблююче.

Препарати споришу позитивно впливають на функцію шлунково-кишкового тракту, завдяки наявності дубильних речовин. Його препарати застосовують при гастритах з підвищеною і недостатньою кислотністю, проносах, хронічному запаленні сечового міхура, атеросклерозі, кровотечах, при виснаженні.

Кора калини звичайної має кровоспинну, в'яжучу, заспокійливу, сечогінну дію. Сік калини звичайної використовують при гіпоацидних гастритах, анемії, набряках, нервових розладах, при гастритах з пониженою кислотністю, поліпозі шлунка [2].

Препарати звіробою звичайного використовують при гепатиті, холециститі, виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, жовчочкам'яній хворобі, стенокардії, проносах, гінгвітах, опіках, атеросклерозі, гломерулонефриті, безсонні, перевтомі, виразках і ранах гомілки, рак молочної залози, лейкозах, анемії, зобі, нервових розладах, набряках.

Препарати горобини звичайної мають послаблюючу, жовчогінну, гіпохолестеринемічну, кровоспинну, естрогенну, протизапальну дію. Застосовують при гіпертонічній хворобі, захворюваннях печінки і нирок, кровотечах, запорах.

Шипшину травневу використовують при виразковій хворобі шлунка і дванадцятипалої кишки, кровотечах, геморагічному діатезі, інфекційних

захворюваннях, гіповітамінозах, гіпертонічній хворобі, анемії, виразках. Плоди разом із зернятками напарюють у воді і приймають при виразці шлунка і дванадцятипалої кишки, навіть з кровотечами, також при катарі шлунка із зниженою кислотністю. Напар листків шипшини як чай дуже добре діє на шлунок: поліпшує моторну функцію, заспокоює болі в шлунку [3].

Препарати липи застосовують при болях у шлунку і кишечнику, захворюваннях дихальних шляхів, гепатиті, холециститі, простудних захворюваннях, нервовому збудженні, ангіні, ларингіті, коліках, нервових захворюваннях, зобі, отруєннях.

Отже, в умовах ботанічного саду ПНПУ зростає велика кількість рослин, лікарську сировину яких доцільно використовувати при лікуванні хвороб шлунково-кишкового тракту. Досліджувані види мають цілющі властивості, оскільки містять у своєму складі велику кількість біологічно активних речовин.

Література

1. Бабенко О.П. Вивчення лікарських рослин в курсі ботаніки. – К.: Радянська школа, 1962. – 89 с.
2. Гарбарець М.О., Западнюк В.Г. Довідник з фітотерапії. – К.: Вища школа, 1981. – 189с.
3. Носаль І.М. Від рослини – до людини: Розповіді про лікувальні та лікарські рослини України. – К.: Веселка, 1995. – 606 с.

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ ЗЕЛЕННЫХ НАСАЖДЕНИЙ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПАРКА В Г. БАХЧИСАРАЙ

Потемкина Н.В., Федорова Л.С.

Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет»

Введение

Инвентаризация дендрофлоры является основной частью комплексной оценки территории садово-парковых объектов [3]. Обследование состояния садово-парковых объектов проводится раз в десять лет по нескольким направлениям – состояние зеленых насаждений, инженерных сетей, элементов благоустройства, малые архитектурные формы. Изучение зеленых насаждений позволяет выявить их санитарно-гигиеническое состояние, фиторазнообразие, декоративность, биологические особенности растений на обследуемой территории, а также влияние антропогенных факторов на состояние зеленых насаждений.

Объекты и методы исследования

Инвентаризацию зеленых насаждений проводили на основе государственных нормативных документов [2]. Фито-санитарное состояние оценивали по трехбалльной шкале данной инструкции. Определение диаметра ствола растений проводили с помощью мерной вилки. Определение возраста растений проводили косвенным методом – сопоставлением возраста и диаметра ствола древесных пород [6]. Происхождение и название растений описывали на основе общепринятых источников [4].

Результаты исследований

Климат большей части территории полузасушливый, теплый, с умеренно мягкой зимой и теплым вегетационным периодом. Средняя годовая температура воздуха + 10,5°C. Сумма температур свыше 10°C состав-